



РАХУНКОВА ПАЛАТА

РІШЕННЯ

від 10 жовтня 2017 року № 21-2

м. Київ

Про результати аудиту ефективності управління Національною академією наук України об'єктами державної власності

Відповідно до статті 98 Конституції України, статей 7, 25, 26, 35 і 36 Закону України “Про Рахункову палату” розглянуто Звіт про результати аудиту ефективності управління Національною академією наук України об'єктами державної власності.

За результатами розгляду Рахункова палата

ВСТАНОВИЛА:

1. Національна академія наук України (далі - Академія) переважно забезпечила збереження об'єктів державної власності, які держава передала у безстрокове безоплатне користування їй та її установам і організаціям. Проте проведені перевірки в п'ятнадцяти установах і організаціях НАН України показали, що створена система управління ними і контролю за їх діяльністю, використанням і розпорядженням майном не є достатньо ефективною.

З 2013 року не сформовано переліку об'єктів державної власності, які входять до майнового комплексу Національної академії наук України. Належне оформлення права користування забезпечено щодо 70 відс. об'єктів НАН України. Значна частина установ і організацій не забезпечила відповідного обліку і проведення експертної оцінки земельних ділянок. Окремі будівлі і споруди в системі НАН України обліковуються за нульовою вартістю, що не забезпечує достовірної оцінки вартості її майнового комплексу.

Незважаючи на функціонування в НАН України відділу внутрішнього контролю, яким за 2015–2016 роки і I півріччя 2017 року проведено

39 контрольних заходів, Академією не забезпечено прийняття ефективних управлінських рішень щодо усунення порушень і запобігання їм надалі. Не вжито дієвих заходів для виконання пропозицій, наданих Рахунковою палатою за результатами попереднього аудиту.

2. Питання управління НАН України об'єктами державної власності врегульовані відповідними нормативно-правовими актами. Водночас окремі з них потребують нормативного удосконалення.

На сьогодні стаття 2 Закону України від 07.02.2002 № 3065 “Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу” (далі - Закон 3065) не узгоджується із нормами Податкового кодексу України. Через тривалу і складну процедуру ліквідації непрацюючих суб'єктів господарювання не забезпечено актуалізації переліку об'єктів державної власності, що входять до майнового комплексу НАН України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19.02.1999 № 226 (далі – Перелік 226).

3. Окремими установами, що належать до сфери управління НАН України, планування доходів і видатків на утримання об'єктів державної власності здійснювалося з порушенням вимог законодавства.

У порушення вимог Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 № 228, планування доходів і видатків на 2015–2017 роки здійснювалося за відсутності економічно обґрунтованих розрахунків.

Незважаючи на своєчасне подання НАН України паспортів бюджетних програм до Мінфіну, паспорти бюджетних програм 6541030 (2015 і 2016 роки), 6541020 (2016 рік) затверджені з порушенням термінів, встановлених частиною восьмою статті 20 Бюджетного кодексу України і пунктом 6 Правил складання паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2001 № 1098.

4. Утримання майнового комплексу НАН України забезпечується як за рахунок коштів загального і спеціального фонду державного бюджету, так і за кошти, отримані за результатами господарської діяльності суб'єктів господарювання. Проте невиділення у запланованих обсягах НАН України за загальним фондом капітальних видатків (на рівні 5,8 відс.) свідчить про системну проблему розвитку Академії, неможливість оновлення її основних фондів і належного утримання переданих їй об'єктів державної власності. Видатки загального фонду державного бюджету переважно спрямовуються на оплату праці наукового складу Академії і комунальних послуг. Як наслідок, зміцнення матеріально-технічної бази Академії здійснюється здебільшого за рахунок надходжень від оренди державного майна (28 відс. від загальної суми усіх надходжень).

5. НАН України та її установами протягом 2015–2016 років і I півріччя 2017 року не вжито дієвих заходів щодо наповнення спеціального фонду.

Аудитом встановлені непоодинокі випадки невідповідності фактичних орендованих площ і мети оренди даним, вказаним у договорах, укладених підпорядкованими науковими установами. З дозволу керівників окремих організацій НАН України **державне майно використовується третіми особами без відшкодування відповідних витрат на його утримання.** Такі управлінські рішення не забезпечують наповнення спецфонду установи. Окремі договори оренди підвідомчими установами НАН України **в порушення вимог статті 4 Закону 3065 укладені без дозволу президії НАН України.** Також встановлено факти порушення п'ятьма установами умов **106 договорів** у частині **обов'язкового страхування державного майна.**

У результаті неефективного розпорядження державним майном лише **перевіреними** під час аудиту організаціями НАН України **недоотримано 179,3 тис. грн орендної плати. Орендарями не відшкодовано 46,4 тис. грн комунальних послуг і 12,1 тис. грн земельного податку, не перераховано до державного бюджету 363,1 тис. гривень.**

Отже, враховуючи відсутність суттєвих надходжень до спецфонду і скорочення видатків за загальним фондом, **підтримка стану будівель і споруд НАН України, більшість з яких мають історичну цінність і розташовані у центрі міст, не забезпечується на належному рівні.**

6. Облік об'єктів державної власності, що віднесені до сфери управління НАН України, їх збереження та використання ускладнюється через суттєві розбіжності між трьома реєстрами, які на сьогодні ведуться в Україні залежно від питань. Це, зокрема, ЄДРПОУ (Держкомстат), Єдиний реєстр об'єктів державної власності (ФДМУ спільно з Держкомстатом та органом управління) і Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (Мін'юст).

При цьому ухвалені **НАН України** протягом 2015–2016 років і I півріччя 2017 року **управлінські рішення не забезпечили належного обліку, збереження і ефективного використання державного нерухомого майна.**

Електронна система обліку об'єктів майнового комплексу НАН України не функціонує, що ускладнює контроль за ефективним використанням майна і не забезпечує достовірності даних.

Ведення обліку об'єктів державної власності в Єдиному реєстрі об'єктів державної власності (далі – Реєстр) здійснюється з порушенням вимог Класифікатора державного майна, затвердженого наказом Фонду державного майна України від 15.03.2006 № 461. Щорічна інвентаризація державного майна установами і організаціями НАН України проводиться формально, з викривленням вартості і площі майна, без урахування фактичних нестач або лишків майна.

7. Існуюча система управління майном НАН України не забезпечує належного контролю за ефективним його використанням і розпорядженням державними підприємствами, що належать до сфери управління Академії.

Аудити, проведені в організаціях НАН України, засвідчили, що через відсутність контролю за виконанням рішень президії НАН України Академія не володіє достовірною інформацією про фактичне розміщення своїх організацій. Водночас аудитом встановлено, що керівництвом окремих установ і організацій без відповідних дозволів НАН України площі надаються в безоплатне користування підприємствам НАН України з відшкодуванням лише комунальних і експлуатаційних витрат.

Президія НАН України не забезпечує належного контролю за виконанням власних розпорядчих актів, а в окремих випадках прийняті розпорядження НАН України суперечать одне одному.

8. Академія не забезпечила належного аналізу діяльності створених державних підприємств і контролю за їх діяльністю.

Майже половина суб'єктів господарювання НАН України не здійснює господарської діяльності, але Академія не вжила дієвих заходів щодо їх ліквідації або перетворення на підприємства, здатні працювати одразу в інтересах кількох близьких за профілем наукових установ.

У 2015 році НАН України затвердила фінансові плани лише 43,8 відс. підприємств, у 2016 році – 44,9 відсотка. При цьому, незважаючи на те, що фінансовий план як головний фінансовий документ державного підприємства повинен забезпечувати збільшення показників рентабельності його діяльності, активів і власного капіталу, НАН України у 2015 і 2016 роках за відсутності обґрунтувань затвердила шести підприємствам фінансові плани із збитковим фінансовим результатом. Як наслідок, наповнення дохідної частини державного бюджету у 2015–2016 роках переважно відбулося за рахунок прибуткової діяльності лише чотирьох підприємств.

9. Діяльність НАН України у частині управління корпоративними правами держави протягом 2015–2016 років і I півріччя 2017 року не була достатньою для досягнення законодавчо визначеної мети управління об'єктами державної власності – задоволення державних та суспільних потреб.

У 2015 році із загальної кількості господарських товариств НАН України прибутковою була лише третя частина (11 товариств), у 2016 році – 22 відс. (8 товариств), якими у 2015–2016 роках до державного бюджету перераховано 7,4 млн грн дивідендів. Майже 80 відс. від загальної суми надходжень до бюджету становлять перерахування ТОВ “Патон Турбайн Текнолоджіз” (частка держави у статутному капіталі – 49 відсотків). НАН України не вжила достатніх заходів щодо забезпечення права на отримання частини прибутку (дивідендів) пропорційно частці, яка була внесена науковими установами протягом 1991–2010 років до статутних капіталів господарських товариств, що призвело до виходу

шести наукових установ НАН України з числа засновників цих товариств.

За результатами обговорення та на підставі викладеного Рахункова палата

В И Р І Ш И Л А:

1. Звіт про результати аудиту ефективності управління Національною академією наук України об'єктами державної власності затвердити.

2. Інформацію стосовно питань мобілізаційної підготовки, що міститься у Звіті про результати аудиту ефективності управління Національною академією наук України об'єктами державної власності, віднести до службової інформації та присвоїти цьому Звіту гриф "Для службового користування".

3. Про результати аудиту ефективності управління Національною академією наук України об'єктами державної власності поінформувати Верховну Раду України.

4. Відомості про результати аудиту ефективності управління Національною академією наук України об'єктами державної власності у формі рішення Рахункової палати надіслати Кабінету Міністрів України і рекомендувати:

- з метою узгодження з Податковим кодексом України питання передачі майна на баланс організацій, що віднесені до відання Національної академії наук України, розробити і подати на затвердження Верховній Раді України зміни до статті 2 Закону 3065;

- розглянути питання урахування потреби НАН України у капітальних видатках для збереження та утримання її майнового комплексу;

- зобов'язати Мінекономрозвитку спільно з Фондом державного майна України і НАН України підготувати (за результатами інвентаризації об'єктів державної власності) та подати на затвердження зміни до Переліку 226;

- зобов'язати Мінекономрозвитку і НАН України вжити заходів щодо вирішення питання створення запасів основних матеріалів для виконання підприємствами мобілізаційного завдання в особливий період.

5. Рішення Рахункової палати і Звіт про результати аудиту ефективності управління Національною академією наук України об'єктами державної власності надіслати НАН України і рекомендувати:

- актуалізувати заходи Концепції розвитку НАН України на 2014–2023 роки та план реалізації її завдань, зокрема в частині підвищення ефективності управління об'єктами майнового комплексу, і забезпечити контроль за їх виконанням;

- вжити заходів щодо ліквідації юридичних осіб – державних підприємств НАН України, які припинили свою діяльність, але не здійснили ліквідаційних процедур у встановленому порядку;

- підготувати і подати на затвердження Кабінету Міністрів України зміни до Переліку 226 у частині уточнення кількості установ і організацій, що віднесені до сфери управління НАН України;

- здійснювати контроль за своєчасним внесенням до нього змін;

- провести суцільну інвентаризацію нерухомого майна НАН України (земельних ділянок, будівель, приміщень) і розробити план заходів щодо його ефективного використання;

- з метою забезпечення контролю за ефективним використанням державного майна, у тому числі наданого в оренду, поновити роботу електронної системи обліку об'єктів майнового комплексу НАН України;

- вжити дієвих заходів щодо забезпечення науковими установами і організаціями НАН України наповнення спеціального фонду державного бюджету за бюджетною програмою 6541030;

- провести аналіз виконання рішень президії НАН України про надання дозволів на розміщення організацій НАН України на площах її установ і організацій і вжити заходів щодо звільнення установами і організаціями приміщень, які ними використовуються без дозволу НАН України;

- провести аналіз діяльності державних підприємств НАН України, у тому числі щодо сплати ними частки чистого прибутку до державного бюджету. Визначити відповідальних осіб з метою запровадження контролю за діяльністю державних підприємств НАН України;

- вжити невідкладних заходів щодо усунення виявлених аудитом порушень і запобігання їм надалі, а також притягнути до відповідальності винних у порушеннях посадових осіб.

5.1. Зобов'язати підвідомчі установи і організації НАН України:

- провести інвентаризацію державного нерухомого майна з метою достовірного відображення у формі № 2 б(д) "Відомості про нерухоме державне майно" даних про наявні об'єкти державної власності, їх вартість, площу та оформлені правостановлюючі документи;

- привести договори оренди нерухомого майна у відповідність із фактичними площами, зайнятими орендарями, і діяльністю, що здійснюється;

- вжити заходів щодо обов'язкового страхування орендованого майна відповідно до умов укладених договорів;

- вжити дієвих заходів щодо реєстрації речових прав на нерухоме майно, у тому числі на земельні ділянки;

- при визначенні кошторисних призначень на оплату комунальних послуг та енергоносіїв подавати до НАН України детальні розрахунки (з урахуванням площ будівель і споруд, які рахуються на балансі установ і організацій, та площ, що здаються в оренду або передані в користування іншим установам і організаціям НАН України);

- вжити невідкладних заходів щодо усунення виявлених аудитом порушень і запобігання їм надалі.

6. Рішення Рахункової палати оприлюднити на офіційному веб-сайті Рахункової палати, крім інформації з обмеженим доступом.

7. Контроль за виконанням цього рішення покласти на члена Рахункової палати Зарембу І.М.

Т. в. п. Голови
Рахункової палати

О. С. Яременко